

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Epistole anonime.

VII. Domnulu meu! Dupa ce affi, ca acum totu atata, „Albin'a“ din 12 Nov. sparse bub'a, noi inca amu potea conversa despre politic'a nationale a celor doi barbati, proclamatii la doue ocașuni de presiedinti ai adunarilor nôstre nationali, se o facemu acêsta, vedindu-ne totu-una-data de sufletu, adica cercandu pre catu potu ajunse ochii sufletesci, numai adevêrulu și altu nimicu pe lume, apoi ésa unde va eș. Se premitemu inse in termini catu se pôte de chiari, ca noi aici nu avemu a face nici cu archierei, nici cu metropolitii, ci eșchisive numai cu doi romani, pe care adunările nôstre nationali i au recunoscutu de presiedinti și le au concediutu conducerea afacerilor nôstre in epoce grele, dandule totu-dêun'a de ajutoriu cate unu colegiu, sub nume de comitetu nationale.

Mi-amu permis a'ti observa in una din epistolele mele, ca nu altu-cineva, ci insii presiedintii nostrii s'au depopularisatu pe sinesi, prin frecările lor confesionali și prin directiunea opusa, pe care o luase politic'a loru nationale. Me simtiu obligatu a'mi proba asertiunea, pentrucă se ni se faca odata lumina in acêsta cestiune, dela a carei cunoscere depende priceperea unei serie lungi de evenimente, cum si eșplicarea multor articlii, corespondentie, frecari, intrige, care semenă ca avea se invenine organismulu nostru nationale.

Pentru că se nu fiu prea lungu, si totusi se mi ajungu scopulu, nu voiu incepe astadata dela 1848/9, ci mai de incôce; voiu scôte numai cativa martori si unele documente, prin care speru ca de una-cam-data se va face lumina; éra altele multe voru remanê pastrate totu istoriei.

Pana pe la emanarea diplomei imperatesci din 20 Octobru 1860 urgi'a ce domnea între Blasiu și Sibiu, éra atatu de mare si inversiunata, in catu ômenii de bene, cari cunosea relatiunile mai de aprôpe, stă se despere de vreuna impacare sincera. Dêra sub absolutismu foculu ardea numai sub spudia si se nutrea barbatesce prin acte oficiali. Se pare ca pana la an. 1859 nici una din partile certate între sene nu pricepea, ca ele suntu curatu numai instrumente ale despotismulu de atunci. Meritul este alu comitetu Leo Thun, fostu ministru alu cultelor, ca a deschisu mai antaiu ochii repausatulu in domnulu Alecsandru St. Siulatiu, intr'unu modu neastepatu, brutale, inse fôrte bine venit. Éta cum.

Parentele Alesandru aflanduse la Vien'a, face visita lui Leo Thun, cu care ocașune se deschide între ei si urmatoriulu dialogu:

Leonu. Parente, protopopii dtale nu mai sciud de nici una subordinatiune, si reverinti'a ta nu i sci gubernansa si domina.

Alecsandru. Escelenti'a ta, au trecutu acelea tempuri, in care se poti aduce pe neuniti la unire, ca-ci alte legi si alte maxime de statu domnescu astadi.

Leonu. Cine 'ti vorbesce reverintiei tale de unire? Nu ne mai trebuiescu uniti; cati avemu suntu tocma de ajunsu; adica diumetate si diume-

tate de romani. Vorb'a mea este alta, ca adica protopopii dtale scriu la gazete si nu voliescu se recunôsca concordatulu*).

Ceealalta parte a disputei o amu uitatu, dôra o au unii scrisa intrêga.

Parentele Alecsandru ese dela Leonu Thun călovitu de fulgeru. „A, ha, -si dise betranulu siesi, adica acesti nemti ne tienu pe noi romanii atata de prosti, pre catu tienê anticii romani pe barbarii din provinciile subjugate! Uciga-te crucea drace! Adica blastematii acestia n'au altu scopu cu noi, decatu că tienendune in desbinare confesionale si nutrindu pe acestu terenu ur'a dintre noi, se se folosêsc de „prosti'a“ nôstra, spre a ne paralisa tôte activitatea si tôte actiunile nôstre nationali. Dă dômne că se-si iê si Andreiu una lectiune, precum fû acêsta ce o luaiu eu.“

Dieu buna lectiune; gratia pentru densa oligarchulu Thun. Acestu incidente prepară spiritulu lui Alecsandru pentru impacare sincera si constanta, nu numai pe terenulu nationale, ci si pe ori-care altulu.

Dêra cati cunosea pe atunci casulu acesta si altele multe de natur'a acestuia? Le cunosea cativa barbati cu anim'a curata si inaltati preste ce dica latinii, opinionum commenta. Pe atunci aceia mai toti locuiea in Sibiu. Acestia in tomn'a din an. 1860 -si dau parol'a ômenilor de onôre: „Se'i impacamu cu ori-ce pretiu. Se'i induplecamu că se-si faca visita unulu la altulu.“ Dd. P. Vasiciu, P. Manu, P. Dunca fusera destinati a se insarcina cu deslegarea problemei pre atatu de grele, pre catu si nobile. Celu de antaiu pasu alu nobililor barbati a trebuitu se fia, a paralisa actiunea camarilei locale. Le a succesu pentru atunci de minune. Frumôs'a conspiratiune fratiêscă reesi preste asteptarea nôstra a celor neadapati in secretele din capital'a tierii. — „Acum veniti voi cei de din afara fara grigia!“

Amu intratu in an. 1861 si in conferenti'a nationale din Ianuariu. Aceeasi decurse bine, de Domineca pana Joi, in care di partea cea mai mare a membrilor conferentiei s'a si departatu. Ce se vedi inse? Joi dupa amêdi vreo doi trei functionari romasi pe locu afla, ca protocolulu autenticatu de catra adunare in trei ecsemplarie ar' cuprindenesce espresiuni prea aspre, caroru se se substitue nesmentitu altele. Nici una-data protocolu de cuprinsu politicu mai blandu decatu acela nu s'a vediutu. Cu tôte acestea bietii presiedinti, doriudu pe semne, a satisfacere volienti'a fiacaruia, (pentrucă mai la urma se nu pôta satisfacere pe a nimenui), se indupleca la una revisiune cu totulu necalificabile. Atunci sare I. Acsente, Hodosiu si Dr. I. Maioru, chiama si pe unu alu patruea.

„Bine domniloru, acum v'ati desteptatu dv. se coregeti protocolulu nationale, candu natiunea este pe drumu? Pana astadi unde v'a fostu curagiulu?“

Atunci presiedintii sistara ori-ce corecture ulterioare; dêra sementi'a neincrederei si a nônelor desbinari fû aruncata de nou. Cu tôte acestea o mai duseramu terisiu-grapisiu, amblandu unii pe langa altii, că si cum ai juca p'între oua, pana in an. 1863.

Acestu anu 1863 si urmatorii 1864 et 1865 cumpanescu catu alti 25, pôte si 50 din viêti'a nô-

*) Se sculasera vreo optu protopopi asupra concordatulu.

stra nationale. Ferice de aceia, cari'i le voru pastra istoria pentru posteritate.

In 1863 între alte diferentie nôue escate între presiedintii Alecsandru si Andreiu a fostu si una din caus'a membrilor conferentiei dela Aprile. Presiedintele Alecsandru pretendea, că membrii acelei conferentiei se fia alesi prin inteligenti'a fiacarui cercu. Presiedintele Andreiu din contra, stete mortisiu, că membrii se fia denumiti prin presiedinti. Asia s'a si intemplatu, pentruca se amestecă si gubernulu la midiolocu. Presiedintele Alecsandru se simti greu infruntatu prin acêsta procedura, asupra careia se si planse cu multa dorere sufletescă in una epistola din 7 Aprile 1863. Inse si altii multi s'au simtitu vetamati, pentruca toti romanii, cari punea ceva pe demnitatea loru nationale, voiea se vedia una reprezentatiune nationale esita din voturile inteligentiei, éra nu de poruncela, cum dicu cei de dincolo. Cestiunea alegerei e cestiune de unu mare principiu.

Au trecutu si acestea, si diet'a, si senatul imperiale. Amu cadiatu cu totii in asia numit'a epoca de sistarea constitutiunilor (Belcredi, Eszterházy, Májláth). Nici una-data romanii n'au avut mai mare necesitate de a se aduna in unu congressu nationale, pentru că se se consulte asupra calei ce ar' fi de apucatu in nôu'a situatiune. Celu pucinu asia credea romanii in acelea dile negre. Iti aduci amente, ca toti din tôte partile cerea congressu, conferentia, sêu numesce-o cum -ti vene. Presiedintele Alecsandru se pune din Septembrie inaintea cu colegulu seu Andreiu in corespondentia. Resultatulu ilu sci, ca l'ai publicatu in acelea dile. Trêb'a vene la gubernatoriulu c. Lud. Crenneville. Responsulu acestuia ne eșplica totu; de aceea eu te rogu că ceea ce n'ai facutu pe atunci din unele respecte, se faci astadi, se publici adica acelu responsu in limb'a originale asia cum ti s'a comunicatu: (Écalu)

„An

Seine des hochwürdigsten Herrn gr. kath. Erzbischofs und Metropolitens Alexander Sterka Sulutz de Kerpenyes, Ritter des österr. Ordens der eisernen Krone I. Classe, Kommandeur des kais. österr. Leopold-Ordens, Ritter des kais. Franz-Josef-Ordens, k. k. wirklicher geheimer Rath, Hausprälat Sr. päpstlichen Heiligkeit und Conte des päpstlichen Staates etc. etc. Excellenz

in Blasendorf.

Nr. Praes. 874/res. 1865. Vom Präsidium des k. siebenbürgischen Guberniums.

Euer Excellenz!

Mit Bezug auf Euerer Excellenz hochgeschätztes Schreiben vom 22. v. M. Z. 1055 beehre ich mich Euerer Excellenz zu eröffnen, dass ich die Abhaltung eines von Seite der romanischen Nation zu beschickenden National-Congresses nicht nur aus den bereits in meiner Zuschrift vom 5. v. M. Z. 799/re. angeführten Gründen, sondern auch nach wiederholter reiflicher Erwägung der gegenwärtig obwaltenden Verhältnisse, so wie in Folge der auf Grund derselben von mir gewonnenen Anschauung, nicht für angezeigt erachte, daher ich mich auch nicht veranlasst finden kann, von Sr. k. k. apostolischen Majestät die von Euerer Excellenz erbetene Allerhöchste Bewilligung hiezu zu erwirken; ebensowenig kann ich aber auch Allerhöchsten Orts die von Euerer Excellenz gleichzeitig gewünschte Verlängerung des Zeitpunktes des auf den 19. November l. J. einberufenen siebenbürgischen Landtages beantragen.

In meiner vorerwähnten Anschauung werde ich

übrigens auch noch durch den wesentlichen Umstand bestärkt, dass obschon Euere Excellenz in dem Eingangs erwähnten geehrten Schreiben die Bewilligung eines National-Congresses im Namen der siebenbürgischen romanischen Nation im Ganzen befürworten, diese Befürwortung jedoch selbstverständlich nur auf jenen der kirchlichen Oberleitung Euerer Excellenz unterstehenden, der gr. kath. Religion angehörigen Theil der siebenbürgischen romanischen Nation bezogen werden könne; seitens des griechisch-orientalischen Herrn Erzbischofs und Metropolitens, dessen Oberleitung der andere der gr. orientalischen Confession angehörige Theil der siebenbürgischen Nation untersteht — in einer von demselben in dieser Angelegenheit mir zugekommenen Zuschrift mir bekannt gegeben hat, dass er in seinem an Euere Excellenz diessfalls gerichteten Antwortschreiben im Gegensatze zu Euerer Excellenz diessbezüglichem Einschreiten sich ausgesprochen habe, dass eine von den beiden Oberhirten ausgehende Einberufung eines romanischen National-Congresses ihm nicht rathlich erscheine.

Mit dem Ausdrucke vorzüglichster Hochachtung habe ich die Ehre mich zu zeichnen

Euerer Excellenz

Klausenburg, am 5. Nov. 1865.

ergebenster
Crenneville m/p.

Catra reverendissimulu d. episcópu gr. cat. si metropolitu Alecsandru Sterca Siulutiu de Carpenisii, caval. alu ordin. austr. alu corónei de feru cl. I, comendatoru ordin. imp. austriacu Leopoldinu, c. r. consiliariu actualu intimu, prelatu domesticu alu Santiei Sale Pontificiale si conte statului palu etc. etc. Escelentia

la Blasiu.

Nr. pr. 874/re 1865. Dela presidiulu guberniului r. transilvanu.

In trad.

Escelenti'a Vóstra!

Cu privire la multa pretiuit'a scrisória a Esc. Vóstre din 22 a l. tr. Nr. 1055, amu onóre a descoperi Escelentiei Vóstre, cumca nu numai din temeiurile aduse in adres'a mea din 5 ale l. tr. Nr. 799/r., ci si dupa o repetita cumpanire mai matora a relatiunilor de facia, precum si in urm'a opiniunei mele, ce mi o amu castigatu prin ea, nu consideru a fi consultu, cá se se tienea unu congressu nationale din partea natiunei romane, de acea nici ca me afu casunatu, a midiuloeci spre scopulu acesta prea in. invointia dela Mai. Sa c. r. apostolica, pe care Escel. Vóstra ati cerut'o; totu atatu de pucinu inse potu eu face si propunere la locurile préinalte pentru prelungirea terminului dietei Transilvaniei conchiamate pe 19 Nov. a. c. ce totu dedata o doriti Escelenti'a Vóstra.

De altmintrea in opiniunea mea mai susu pomenita me mai intaresce si esentialea impregiurare, ca cu tóte, ca Escelenti'a Vóstra in onorat'a scrisória pomenita mai susu cereti aplacidarea unu congressu nationale in numele natiunei romane transilvane intregi, se intielege totusi de sene, ca acésta intercesiune se póte reduce numai la partea natiunei romane transilvane de religiunea gr. cat., care e subordinata conducerei besericesci a Escelentiei Vóstre. Din partea d. archiep. si metropolitu gr. or., sub a carui conducere sta cealalta parte a natiunei romane transilvane tienetória de relega gr. or.; apoi -mi facuse cunoscutu intr'o scrisória ce mi a venitu dela densulu in caus'a acésta, ca elu in respunsulu indreptatu catra Escelenti'a Vóstra in privinti'a acésta s'a dechiaratu in opozițiune cu intervenirea respectiva a Escelentiei Tale, cumca convocarea unu congressu nationale romanu prin ambii archipastori elu nu o tiene a fi cu svatu.

Cu expresiunea deosebitei inalte consideratiuni amu onóre a me subsemna

Alu Escelentiei Vóstre

Clusiu in 5 Novembre 1865.

pre plecatu
Crenneville m/p.

Éca unulu din isvórele cele mai bogate, din care a esitu nu numai simpl'a pasivitate asia multu venturata in dilele nóstre, ci paralisia nóstra nationale, in anulu celu mai criticu, care paralisia apoi se intense si pe urmatorii ani! Éca documentu esitu din pén'a gubernatoriului de atunci alu tieriei.

Ce usioru a fostu lui Crenneville a da lui Alecsandru acea negativa!

Primulu respunsu alu lui Crenneville, adica

celu din 5 Oct. Nr. 799/1865 eu nu lu amu; déca lu ai dta, nu ar' strica se lu publici si pe acela.—
(Va urmá.)

Brasiovu 21 Nov. 1871.

Eri se tienù adunarea generale anuale a Reuniunei fem. rom. etc. despre a carei activitate pre anulu trecutu, credemu, ca vomu poté informa publiculu cu date primite deadreptulu; pana atunci, cu dorere trebuie se prenuntiu, din cele audite, ca abia se aflara de facia vr'o 20 de membre cu tótele, si din afara, unde erá vr'o 250 membre inca pe la anulu 1854 nici una, nici in persóna nici in scrisu interesate, — si ca capitalulu fondului Reuniunei se aratá in sum'a de 31.177 fl. v. a., ér' sporiulu anului acestuia se presentá cu 449 fl.

Reuniunea fem. rom. erá celu d'antaiu institutu de reunirea poteriloru spre scopulu mai solidei cresceri a secului femeiescu si prim'a Reuniune de b. si femei in tóta Romanimea si in tóta Transilvani'a si Ungari'a dupa 1848—9; acum se afla, dupa ecsemplulu ei create alte reuniuni chiaru si in Brasiovu, a fem. sase si rom. catolice, apoi prin Transilvani'a si Ungari'a multe, cari cu entusiasmu insutitu, multu laudabilu pentru ele, lucra si sacrificia pentru crescerea secului loru, ma cele ungresci chiaru si pentru propagand'a maghiarismului si latirea simpatiei limbei loru prin sprijinirea cresceri maghiare. Misiunea Reuniunei fem. rom. e indicitu mai incarcata de pretensiunile secului frumosu romanu decatu tóte celalalte pentru alu loru. Ea pe basea scopului ei e detória se fia mama ce se cuprinda in bracia catu se póte de calduróse si active cultur'a nationale a intregu secului fem. din patria; pentrucá se i midiulócésca institute de crescere redicate prin entusiasmare si conlucrarea intregului seculu in mai multe puncte ale patriei, pentrucá se nu fia silita partea femeiesca din diferite locuri a alerga la institute straine, de unde apoi nu sugu alt'a, decatu indiferentismulu, despretiulu si in urma ur'a de totu ce e nationale romanu si in fine renegarea de simpatie nationale. Astfelu, dupa politic'a maghiariloru si chiaru si a guberniului maghiaru, care redica institute de instructrice numai maghiare, seculu fr. romanu, lamur'a lui, va deveni nu conservatoriulu, ci atacatoriulu nationalitatei romane, déca nu se afla nime, cine se iè misiunea cresceri lui nationale.

Reuniunea, dupa scopulu ei, e detória a nu odihni pe campulu acestu nobile; ci a lucra spre a se apropia catu de bine de scopulu latirei culturai mai solide intre seculu romanu. Credeti-mi, ca e usioru a reesi la scopu, déca anim'a bate cu caldura pentru elu si cu abnegare de sene pentru binele comunu; si déca conchiamamu tóta sudarea, cá se conlucre impreuna la scopulu acestu importantu. D. e. fondulu Reuniunei apromite pe anu in cutare locu criticu lipsitu de institutu femeiescu de crescere, catu se póte da din interesulu fondului dupa statute, cu acea conditiune, déca comunele din giurulu acela voru conlucre si ele din partelesu spre a ajuta fundarea cutarei scoli de fete, si totu seculu femeiescu provocatu la ajutoriu ar' sacrificia cu caldura, déca ar' vedé lucrulu seriosu pusu in lucrare. Dupa acésta éra si cu tótele se pornésca la infintiarea altei scóle in altu punctu s. a. s. a. Ddiu se reinnoiésca zelulu si poterile Reuniunei, pentrucá se nu deflecte dela misiunea sa cea mare, sub nici o impregiurare, ci se o implinésca spre recunoscentia si laud'a generale a natiunei !!! —

— ?! Candu ne omóra indiferentismulu, ne ologesce lips'a de zelu neinvinu pentru totu ce e interesu comunu alu natiunei, ne incatenéza interesele proprie, incatu le prepunemu la óre interese publice nationale, ne imparechiaza intrigele si cele confesionali, nutrite de dusmanii causei nóstre nationale, si cele politice virite de aservitii in soldulu dusmaniloru, candu ni se involburéza patimele, ur'a invidia, dispretiulu, de ne punu in sirulu animaleloru, ca-ce pana candu cineva se lase sclavu

patimeloru nu mai e omu, ci numai dobitocu; pana ce interese momentane, coruptiunile si sclavagiulu ne ducu pana a ne precipita in braciile carnificiloru dreptatei si ai adevérului, pana atunci vomu remané totu jocaria in man'a antagoniloru politici! — Ce se face prin comitate in obiectulu alegeriloru la reprezentanti'a municipale? Ce face inteligenti'a, preutimea de nu unescu poporulu la solidaria tienuta, cá se nu devenimu eschisi si dela influinti'a prin comitate? De ce taceti fara a reporta rezultatele bune séu rele, care se ne servésca de indreptariu?

In Doboc'a cerculu Sieului s'au alesu reprezentanti in 13, si romani nici unulu! Bravii Mihailasiu, Bacu, Silasii, Nemes, Groze remasera cu 58 voturi eschisi, pre candu cu 117 voruri se alesera totu numai maghiari! Ar' trebui se strigamu, se tipamu cá din gur'a sierpelui in contra neindreptatiriloru si a insielatorieloru, cá se se audia pana la marginele pamentului, ca si la vatr'a nóstra suntemu respinsi prin viclene uneltiri! Éca Andrassy se lauda in tóta Europ'a, ca in Ungari'a suntu multiamite tóte popórele, si se afla in edemulu fericierei cu tractarea loru, si noi, cei ce suferimu peptutindenea repudiu, se tacemu?! Unde ve e activitatea activistiloru, unde rezultatele fraternisariloru? Cautati in decursulu lucruriloru si ve bateti pepturile cele séu lase séu insielate. Inse non omnes Fabios abstul't una dies. Vomu fi incunoscianti si de pepturi romane, cari sciu ce va se dica lupt'a pentru drepturi politice. Asteptamu. —

Interpelatiunea dlui Dr. Alecs. Mocioni.

(In sied. dietei Ung. din 3 Nov.)

On. casa! Mi pare reu, ca dlu ministru presiedinte nu e de facia, ca-ci amu se i facu o interpelatiune.

In urmarea intemplamenteloru de dincolo de Lait'a, deja doi domni deputati s'au aflu indemnati a adresá interpelatiuni dlui ministru presiedinte.

Unulu doresce a supune la critic'a parlamentaria tienut'a dlui ministeriu presiedinte, celalaltu — abstragendu dela acést'a, din insasi acele intemplaminte trage corolaria asupra situatiunei nóstre politice si vine la acea deductiune, ca relatiunile nóstre de dreptu publicu nu potu se fia decatu periculóse si stricatióse pentru noi; de unde deci intréba pre dlu ministru presiedinte; nu cumva s'ar aflá stimulatulu a restituf statulu de uniune personale?

Din a mea parte eu credu, ca atunci candu dlu ablegatu din acele evenimente a facutu acésta fórté corecta deductiune, numai pre diumetate a facutu aceea ce — trebuie se facemu.

Eu din acele intemplaminte, cá unu felu de intregire a acelei interpelatiuni — voi se tragu o alta consecintia, nu mai pucinu importante pentru situatiunea nóstra.

Pretiuiescu usulu parlamentulu multu mai vertosu, decatu ca la tóta ocasiunea sa intetiescu deslegarea unei cestiuini, macaru catu de multu de a-si fi convinsu despre urgentia ei, déca odata maioritata s'a pronunciatu in contra deslegarei. De candu la ocasiunea desbaterei asupra adresei o astfelu de incercare a consociloru mei de principiu a suferitu respingere resoluta din partea maioritatai, nici eu nici aceia mai multu n'amu facutu o atare incercare. Cu tóte, potu fi impregiurari, se potu intemplá evenimente, candu ar' fi o negrigintia de detoria, a nu intreprinde una pasu nouu intru interesulu acelei cestiuini; pentru ca acele nóue impregiurari potu se indreptatiésca pre omu a crede, ca — acum dóra maioritata si va fi schimbatu opiniunea de atunci.

E cam unu anu, candu cu ocasiunea deliberariloru asupra organizatiunei municipieloru mi-amu datu truda, dupa slabele mele poteru, a aratá stricatiósele urmari ale acelei politice ce pana aici a continuatu guvernulu nostru; m'amu trudit a aratá acea profunda contradictiune, ce ecsista intr'o astfelu de politica si intre realitate; m'amu trudit a aratá cá a atare politica, mai tardiu ori mai curendu, necesarminte trebuie se duca la alternativ'a: séu a parasí acésta politica séu a pasí pre terenulu absolutismului si a parasí constituționalismulu.

Cele ce atunci amu spusu, de si ele n'au fostu infranse, au remasu totusi fara rezultatu, au resu-

natu in desiertu. Cumca o astfelu séu o asemenea politica nu pôte se aiba alte consecintie decatu a-
celea, pre cari eu atunci le amu indegetatu, acést'a
astadi deja dovedescu faptele. Nu suferu indoiéla,
ca crisea ce a pruruptu in tierile Mai. Sale de din-
colo de Lait'a, nu este o crisa ministeriale ordina-
ria, ci o crisa ale carei radecini mergu mai afundu,
si pôte se puna la intrebare, se periclite insasi con-
stitutiunea, pôte se traga la indoiéla posibilitatea
vietiei constitutiunei, séu — cine ar' scí; dóra si
mai multu decatu acést'a.

Dupa mine acést'a crisa este o adeverata crisa
de statu! —

Crisea ce s'a intemplatu in tierile Mai. Sale
de dincolo de Lait'a, nu este o crisa ministeriale,
precum atari se intempla din tîmpu in tîmpu in
viéti'a parlamentaria regulata, ci ea este o crisa ce,
avendu sorgintea mai afundu, pôte se aduca in pe-
riculu chiaru constitutiunea, dóra posibilitatea vie-
tiei constitutiunei, séu dóra si mai multu decatu
acést'a, — cu unu cuventu acea crisa este o crisa
de statu.

Fara indoiéla unu sorginte principale a acestei
crise este nimicu alt'a decatu: turburatu ecui-
briu naturalu, prin maiestri'a suprematia a unei na-
tionalitati.

Unde constitutionalismulu, care nu pôte fi de-
stinatu decatu a garantá dupa tóta potinti'a ecui-
briulu naturalu alu contrasteloru de interese ce se
manifesta in viéti'a de statu, despoinduse de natur'a
sa, se intrebuintéza tocmai spre scopu contrariu,
acolo mai curendu ori mai tardiu, puterea fapteloru
va nimici fragill'a constitutiune de lemnu a acestei
constitutiuni, si va duce necesarminte la absolutismu
opertu si nemascabilu mai multu.

De nu vomu vré se ni espunemu propri'a nó-
stra viéti'a de statu pericleloru unei sinamagiri, tre-
buie se recunoscemu, ca — neconsiderandu art. de
lege XII din 1867, pericolu pré seriosu ce diace
ascunsu in situatiunea nóstra politica — se cuprinde
intru acea identitate de directiune politica, care
evidenteminte ecsiste intre guvernulu nostru si in-
tre aderintii asia numitei constitutiuni de Decem-
bre. Precum acolo, asia tinde si a guvernulu no-
stru politica mai vertosu, ca — intru interesulu reu
priceputu alu unei parti, se se asecuru acestei parti
supremati'a artificiale si prin acést'a se se tur-
bure naturalulu ecilibriu alu elementeloru patriei
nóstre.

Déca de o parte este nenegabilu, ca dnulu mi-
nistru-presiedinte numai pre basea acestei identici-
tati de directiune s'a potutu affá indemnatu a se
ingerá — chiaru si cu trecerea presté hotarale sfer-
rei sale de competintia — in afacerile curatu in-
terne ale Austriei, si a luá parte activa la desle-
garea acelor'a: intocmai atatu de pucinu pôte se fia
vr'o indoiéla de alta parte, ca eventualitatea, de
care dupa astfelu de precedente cu temeiu este a ne
teme, cumca adica ocaasionalmente guvernulu celuia-
laltu statu asemenea se va poté ingerá in ale nó-
stre afaceri interne, — pôte se aiba punctu de ra-
dimu singuru numai in statulu perturbatu alu ecui-
briulu politicu internu alu tieriei.

Si déca — multiamita ceriului, in momentu,
seriositatea situatiunei nóstre politice nici nu se afla
la inaltimea crisei austriace, totusi nu se pôte negá,
ca situatiunea nóstra de facia, cá si politic'a pana
acuma urmata de regimu pórtá in sinulu seu ger-
menulu tuturoru aceloru eventualitati critice si pe-
riculóse, alu caroru siru lungu dincolo de Lait'a dejá
si a luatu inceputulu.

In consideratiunea tuturoru acestor'a, me afiu
indemnatu a adresá dlui min. presiedinte urmatóri'a
intrebare:

Tiene dlu min. presiedinte oportunu, a pune
pre més'a casei. in cestiunea de nationalitate si a
Transilvaniei, astfelu de propositiuni guverniali,
cari, inspirate de spiritulu respectului de dreptu si
alu unei juste complanari de interese, singure numai
suntu in stare de a supeditá organismulu de statu si
desvoltatiunei patriei nóstre, cuvenit'a garantia con-
tra eventualitatiloru insufatórie de ingrigiri; ale
carorn germene le pórtá in sine situatiunea nóstra
politica de astadi? —

UNGARIA. In 16 se citira in camera re-
scriptele regie, tóte din 14 Nov., prin cari se de-
numi Andrassy min. imperiale de esterne, Lonyai
in locui min. presied. in Pest'a si acesta intr'o cu-
ventare -si spuse credeulu, ca va continua polilic'a
lui Andrassy si contéza pe sprijinulu majoritatiei
deákiane.

In 16 luá si Andrassy oficiulu seu in Vien'a;

ér' Kellersperg cadíu cu programa si parasi Vien'a.
Acum se crede, ca Goluchowsky min. Galitiei va
compune altu ministeriu. Tóte diurnalele suntu
pline cele deákiste de laudele si celalalte de oca-
rile cu condemnari ale lui Andrassy, pe care lu
vedu cadíendu din culmea carierei in profundulu
politicei austriacismului, in ferbintiél'a loru. Deák
se bolnavi si maghiarii s'au debalesatu de aceste
schimbari misterióse. — Lonyai nici ca a pomenitu
macaru cu unu cuventu despre multiumirea na-
tionalitatiloru. Se scia cei interesati din talpi
pana in crescetu. —

APELU DE ABONAMENTU

1 a

Dictionariulu limbéi romane.

Dictionariulu limbéi unei natiune este pentru
dens'a cartiloru, bibli'a nationale: imbracio-
siandu limb'a in totulu seu, in form'a cá si mate-
ri'a sa, dictionariulu limbéi nationale cuprinde chiaru
prin acést'a totu ce a cugetatu, a simtitu, a patitu
si a facutu natiunea ce o vorbesce, vié-
ti'a colectiva cu unu cuventu, marele sufletu alu
intregei natiune, fara care acést'a nu pôte viuá cá
individualitate bine distincta si independente de alte
individualitati colective de acelasi nume. Déca déca,
din acestu punctu de vedere, unu dictionariu natio-
nale este una carte de insemnate vitale pentru
verce alta natiune? ce are se fia elu pentru noi ro-
manii, caror'a strainulu reu voitóriu si asprimea
timpuriloru ne au intunercatu istoria, ne au co-
ruptu datine si institute strabune, ne au stersu
si nemicitu si alte caractere de individuali-
tate, si nu ne au remasu decatu limb'a cá singuru
necontestatu documentu de ce amu fostu si ce s'ar
cadé se fimu.

La aceste consideratiuni se adaugu altele par-
ticulare limbéi romane de una importantia, déca se
pôte, si mai vitale. In organismulu limbéi nóstre
s'au incuibatulu multime de strainismi, parasi, ce i
impedeca desvoltarea, gunóie ce i turbura limpedi-
tatea; pre copulu acestei nobile fia a Latiului tim-
pulu a impresu multime de venetari, cari vatama
frumseti'a si gratiele ei de vergine romana; si po-
porulu romanu nu se insiéla in instinctulu, prin care
tinde de catuva tîmpu, de candu s'a desteptatu in
elu conscienti'a nationale, tinde din tóta anim'a se
si véda limb'a curatiata de acei parasi periculosi
si vindecata de acele venetari ce o desfigura, pen-
tru cá astfelu cu una di mai inainte se póta fig-
urá cu demnitate a latirea cu nobilile sale sorori:
latin'a, italian'a, frances'a, ispanic'a, portugalic'a.
Afara de acést'a, pre deplinu convinsi cu fara cul-
tura, fara scientia, nu mai e scapare na-
tionale, romanii din tóte anghiurile pasiescu astadi
cu unu de lauda si nobile aventu pre calea cultu-
rei, in care amarit'a sórte ce au avutu i a facutu
se remana asia de inapoi; si fiinduca progresulu in
cultura se traduce in desvoltare si apropiare de
nóne idee, cari ceru expresiune in limba; de aici
necesitatea de a formá si introduce in limba alta
multime de cuvente nóue. Candu si cugeta cineva
ce s'a facutu pentru curatiarea limbéi de parasiitii
straini si inavutirea ei cu nóue expresiuni numai de
diece ani inóce, anim'a sa de somanu nu pôte se
nu i bata de bucuria; déca lucrulu are si periclele
sale, si inca de cele mai mari si mai funeste: in-
novandu toti de tóte partile, in diverse moduri,
dupa capritie si fara norma rationale si constante,
vomu ajunge la unu adeveratu Babel, in care cu
stricarea unitatei de limba, prin care romanii din
tóte partile s'au simtitu pana astadi cá unu singuru
corpu cu unu singuru sufletu, s'ar rupe si copulu
natiunei in mai multi trunchi; innovandu cu locu
si fara locu, si din nefericire mai desu fara locu
din lips'a cunoscintei afunde a limbéi poporului,
vomu ajunge in curendu la una limba sérbeda si
decolorata, pre deplinu storsa si secata de acelu
sucu de viéti'a, care i vine din marele sufletu alu
poporului romanu, la una limba prin urmare nepo-
tentiósa si inepta a exprime cugetarea cu totu pon-
dulu si in tóta puterea si divin'a ei splendóre; in-
troducundu in fine innovatiuni, cari ar' remané ne-
cunoscute marei majoritati ai natiunei, vomu perde
in curendu fericirea, de care ne amu bucuratu pana
astadi, fericirea de a vorbí cu totii, dela banu pana
la teranu, un'a si aceeasi limba; vomu aduce ne-
intielegere si recéla de anima intre frati de acelasi
sange; vomu condemná cea mai mare parte a po-
porului la ignorantia si barbaria, si astfelu vomu
privá natiunea de cele mai energice poteri pentru
marirea si glorificarea ei. La pericle, care ame-

nia asia de gravu venitoriulu nostru de natiune,
pôte pune una stavile numai unu dictionariu natio-
nale, care, cuprindeudu stratele vechie cá si cele
nóue ale limbéi, celoru pucini se deschida fecundele
si datatórie de viuétia fontane ale limbéi popularie,
éra celoru multi se facilite cunoscintia nóueloru
cuvente serace de intielesu, pentru ca ei se le in-
tórca pline de sensu, de viuétia si de energia, si
asia in fiacare cuventu esitu din gura romanésca
se bata anim'a si se respire sufletulu poporului ro-
manescu intregu; care, dandu ultimele radecine si
presentandu insemnarile cele mai primitive ale cu-
venteloru, se puna pre totu fiulu de romanu, pana
la unu punctu, in stare de a studiá si intielege
limb'a sa cu acelasi folosu ce tragu pucini favoriti
de sórte din studiulu limbeloru clasice; care, in
fine, pentru fiacare cuventu se de fiacaru romanu
una norma, dupa care sufletulu unicu alu natiunei
se se exprima in unulu si acelasi cuventu.

In fine dis'a, ca „scienti'a este potentia“, a
ajunsu astadi pentru tóta lumea una aksioma; si cá
se ne incredintiamu despre acestu adeveru, n'avemu
nevóia se mergemu pré departe, la marile si poten-
tile natiuni ale apusului, de esemplu; ci una arun-
catura de ochiu impregiurulu nostru, la natiuni cu
multu mai serace si mai pucinu númerose decatu
noi romanii, ne va aratá ce sacrificie facu ele pen-
tru scientia si cultura nationale: lasá-se-voru déca
romanii se i intréca si ungurii, serbii, grecii etc.?
Societatei academice romane s'a impusu tocmai greu'a
sarcina de a redicá unu templu scientiei si culturai
romanesce, si de a aprinde in elu unu mare si ne-
stinsu focariu, de unde lumin'a, caldur'a si viuétia
se se póta respandí in tóta suflarea romanésca; déca
midiulócele puse la dispositiunea ei pentru acestu
mare si mundru scopu suntu cu totulu nesuficienti.
Multiamita inse generositatei barbatului de fericita
memoria, Evangelu Zappa, antani'a proba de dic-
tionariu alu limbéi romane a inceputu se esa la lu-
mina sub auspiciile societatei; si acést'a presenta,
pre langa insemnatele consideratiuni mai susu es-
puse, fiacaru romanu si ocaisiunea binevenita, cre-
demu, de a si da obolulu seu pentru inaltierea tem-
plului scientiei si culturai nationale, facundu, intru
catu spendiura dela densulu, cá prin reincassarea
sameloru ce se despendu pentru lucrarea si tipari-
rea acestui dictionariu, societatea academica romana
se si marésca intru catuva mediele necesarie pentru
ajungerea scopuriloru sale salutari natiunei preste
totu si fiacaru romanu in parte. Nu ne indoimu
déca unu momentu, ca romanii, cari vreu se viue-
die viuétia latina, se voru intrece a imbraciosiá si
sustiené redicarea adeveratului monumentu alu ro-
manitatei si latinitatei nóstre.

Éca acum si conditiunile abonamentului la dic-
tionariu:

Dictionariulu limbéi romane va cuprinde a-
própe de 100 de cóle, si va aparé in fascicule de
4 pana la 5 cóle.

Pretiuulu abonamentului este de 40 lei noi, din
care diumetate (20 lei noi a 50 cr. leulu in banc.
aust. séu 1 napol. Red.) se va respunde inainte,
éra restulu dupa esirea la lumina de 50 de cóle.

Domnii colectanti, cari voru face 10 abonati,
primescu unu ecsemplariu gratis, séu unu beneficiu
de 10%; cari voru face 50 de abonati, primescu
unu beneficiu de 15%; cari voru face 100 de abo-
nati, primescu unu beneficiu de 20%.

Cá appendice la dictionariu, amesuratu cu lite-
rele corespundietórie din acést'a si in aceleasi con-
ditiuni, va aparé si Glosariulu.

Membrii delegatiunei societatei academice ro-
mane: A. T. Laurianu, P. Poenariu, I. C.
Massimu, V. A. Urechia. —

Se concurgemu pe intrecute la prenumerarea
pe acestu tesauru! La noi se afla una cóla si pri-
mimu insarcinarea de colectante in folosulu biblio-
tecei academice romane de drepturi, ce s'a incepu
la mine. — Red.

Cronica esterna.

ROMANIA. In senatulu Romaniei, sied. din
3 Nov. a. c. dupa o deductiune istorica a ministe-
rialoru de pana acum cu politic'a loru D. Desliu
din considerantele, ca e amenintata constitutiunea
prin calcarile de lege si arbitrariile actiuni alegu-
berniului, face una motiune de blamu ministeriului,
ca senatulu nu mai are incredere in actualele gu-
bernu. Senatulu nu primi motiunea, ma decise cá
nici se se publice prin „Monitoriu“; ér' ministrii
respundu dupa conduit'a sa. Anumitu min. Costa-
foru róga in fine pe senatu, cá se termine odata
cu ómenii acestia, cari agita tiéra; se de unu ec-
semplu teribile (!?) cu acesti ómeni cu discurs-

suri stereotipe si cu fragmentari. — Esta nu e semnu bunu, ca-ce terorismulu in fine totu nasce versari de sange. —

Una telegrama din Bucuresci in „Kr. Ztg.“ tocma scornesce, ca dupa sied. din 18 a camerei, in care s'a desbatutu respunsulu la mesagiu, au inceputu a se inversiuna animele, ceru caderea ministeriului, vorbescu de disolvarea camereloru cá de lucru decretatu, ca se prepara una revolutiune in contra tronului; ér' elevitii dicu, ca se prepara una resturnatura de statu, si e fapta, ca regimele face cá se se preamble tunurile cu tóta ostentatiunea prin orasiu, spre a arata ultima ratiune, adica terorismulu pentru liberali. Mergu ómenii auctoritativi cu pasi gigantici catra sic volo, sic jubeo in tóta Europ'a, numai republic'a francesa mai sustiene stéu'a libertatei, cum dice Gambetta in respunsulu datu societ. de cantari din Kecskemét, care tramise 100 fl. pentru nenocitii luptatori francesi in 24 Oct. a. c.), ca francesii s'au luptatu pentru libertatea generale a popóreloru, (si ca republica francesa simte in anima pentru cei, cei pastreza aplecarea si in sörte vitrega. —)

Dér' ati cititu, ce dice romanasiulu din Bucuresci in „Siècle“ din 30 Oct.? Ca Domnulu e aplecatu se abdica si romanii, Franci'a dunaréna, trebuie de sene se se lupte acum in contra intrigeloru si rancuneloru prusace sprijinite acum si de Austro-Ungari'a, care cadíu in burt'a lui Bismark, primindui ofertulu din 1866, facutu prin solulu prusu Kaiserling in favórea maghiariloru, caroru li au apromisu Romani'a pana la marea négra, déca se voru taia de catra Austri'a, si Károly se le fia rege. Astu asiedimentu între Bismark si Austro-Ungari'a e vederatu. Estora le e apromisa cucerirea Romaniéi, si de acea s'a conchiamatu sesiunea extraordinaria a camereloru, cá se ne pregatimu facia cu acestu tipu de amenintiari si se fimu cu totii gata si destepti. Se védia inse Austri'a, cá se nu o lasa Bismark pe diosu si cu Rusi'a se o dejóce, revoltandu asuprai pe slavi, serbi, romani, si asia se i sape mormentulu si ei si Turciei deodata. — Apoi ofic. „Prov. Corr.“ alu Prusiei tocma -si arata multiamirea cu abdicerea lui Beust si cu intrarea contelui Andrassy in locui, pentruca portarea acestuia dovedita in an. trecut u e garantia pentru amicitia catra Germani'a. Asta ar' fi conturulu politiceei esterne a lui Andrassy-Bismark, dupa cele de susu combinate si tiesute cu cele povernite in Romani'a, Serbi'a, Croati'a, Boemi'a etc.

In 18 primi camer'a proiectulu de lege alu gubernului, prin care se da in discussiune conventiunea Bleischróder, venitu totu dela Berlinu cu recomandarea lui Bismark si a marei familie, inchiata între gubernulu Romaniéi si compani'a pruso-austriaca in caus'a drumuriloru de feru. Cuprinsulu ei e, ca se recunósce o detoria colosala pana a nu avé terminata lucrarea, apoi une linie incepute se se primésca cá terminate. Asteptamu cu nerabdare, déca camer'a -si va calca votulu seu din 5 Iuliu, punendu tíera in burzunariulu austro-prusiloru.

„Vitali“ dela Parisu telegraféza gubernului romanu, ca se oferese a termina tóta retieau'a calei ferate fara subventiune si garantare de dobenda, si 2 administratori tramisi se afla pe drumu. Ér' dicu, ca romanii adevérati se se formeze in societate si se-si faca cate si cum le trebuie, ma mane si la altii, scapandu si de pericolulu de a se inunda tíer'a de straini. —

Societatea romana a iluminarii cu gazu a esitu cu destula bravura. Concesiunea e capitalulu de 5 mil., se forma din actiuni de cate 500 lei noi cu 80% si dividenda din castigu. Actionile se amortisa prin tragere de sorti incependu din finea an. 1872, cele esite se platescu cu 1000 lei, adica indoitu. Apoi in timpulu concesiunei de 30 ani totu mai trage actionariulu venitulu din dividende, numai cupónele i se iau, déca a esitu la sortire. Ce castigu vediutu cu ochii! Ar' trebui se se provóce tóta natiunea la intreprinderi nationali. —

(Locuintiele din Parisu.) In Parisu se afla 71.251 case, cari apartienu la 20.234 proprietari. Ele cuprindu la 650.631 locuintie. Dela 1852 pana la 1870 a crescutu numerulu caseloru cu 1 la suta pentru partea vechia a Parisului, si cu 21 la suta pentru cea mai nóua. Numerulu normale alu locuintieloru ce stau desierte, este 30.000; de unde rasulta, ca facia cu o poporatiune de 1,850.000 locuitori (precum s'a constatat in anulu 1866) vinu 3 locuitori la 1 locuintia. Crecundu inse pana la finele 1869 poporatiunea, numerulu locuintieloru desierte a scadiutu la 19.000, de unde se esplica urcarea neincetata a chiriiloru. Acuma scadiendu poporatiunea cu 250.000 persóne, a ajunsu numerulu locuintieloru neinchiriate la sum'a de 80.000. In consecintia a scadiutu si pretiulu pamentului in Parisu, precum si pretiulu chiriiloru, de si proprietarii de casa se opunu inca din resputeri la acést'a. — „R.“

Nr. 2929/1871.

1—3

Publicare.

Spre scopulu de a tiené evidentia acurata despre personalulu servitoriu si a da carticelele prescrise pentru servitorie la acestu personalu, se provóca cu tóta seriozitatea toti datatorii de servitua (stapanii) sub pedépsa de 1 pana la 5 fl., cá pana in finea lunei Decembre se dè de scire poitiei insinuandu neamanatu nu numai servitorii (parte femeiesca si barbatésca) cei de nou tocmiti pe an. 1872, ci si pe celi si cele tienute din anulu trecut u pe an. 1872, cari inca nu fura insinuati si nu suntu provéduti cu carticea de servitui; ér'

mai incolo despre orce schimbare intrevenita se faca aratare in restempu de 48 óre.

Brasiovu in 4 Nov. 1871.

Directiunea politiana.

Nr. 286—1871.

Concursu.

Devenindu vacante unu stipendiu de 50 fl. v. a. destinatu pentru unu elevu dela scól'a reala, pentru conferirea aceluia se publica prin acést'a concursu cu terminulu pana in 10 Decembre a. c. c. n.

Concurrentii la acestu stipendiu au de a-si tramite la subsemnatulu comitetu, pana la terminulu susu indigitatu, concursese lor, provédute cu atestate de botezu si de paupertate, cum si cu testimoniulu scol. pe sem. II an. scol. 1870/1.

Sibiiu in 8 Nov. 1871 c. n.

Comitetulu Asociatiunei transilvane.

Postu de contabilu.

Cu privire la apropiarea timpului pentru activarea „Institutului de creditu si de economii „Albina“, care in prim'a linia se va ocupá cu afaceri de economii si cu operatiuni de creditu ipotecatoriu si de escomptu, se deschide prin acést'a concursulu pentru ocuparea postulu de contabilu la acelu institutu.

Competentii au de a-si tramite cererile lor provédute cu documente autentice despre calificatiunea lor teoretica si practica, despre servitiulu lor de pana acum la asemenea institutu ori alta óre-care banca si despre cunoscientia de limbi, la comitetulu subsemnatu (Sibiiu, strat'a Macelariiloru Nr. 110) pana in 30 Novembre a. c. calind. nou, aratandu totuodata si conditiunile pre langa cari suntu aplecati a primí acelu postu.

Sibiiu, 20 Octobre 1871.

Comitetulu pentru fundarea instiitutulu de creditu si de economii

3—3

„ALBINA“.

Cursurile

la bursa in 21 Nov. 1871 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 58	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	9 " 31 ¹ / ₂	" "
Augsburg	—	—	116 " 90	" "
Londonu	—	—	117 " —	" "
Imprumutulu nationalu	—	—	58 " 30	" "
Obligatiile metalice vechi de 5 ^o / _o	—	—	67 " 80	" "
Obligatiunile rurale ungare	—	—	79 " 75	" "
" " temesiane	—	—	77 " 75	" "
" " transilvane	—	—	75 " 25	" "
" " croato-slav.	—	—	— " —	" "
Actiunile bancei	—	—	820 " —	" "
" creditului	—	—	310 " —	" "

„ALBINA“

institutu de creditu si de economii.

Terminulu pentru subscriptiunea de actiuni la „Institutulu de creditu si de economii „ALBINA“ se prolungesce prin acést'a pana in 30 Novembre cal. nou a. c. cu acelu adausu, ca alta prelungire nu va mai urmá la nici o intemplare.

Conditiunile remanu cele cunoscute.

Sibiiu, 15 Octobre 1871.

Comitetulu fundatoriu.